

השפעות של מצלמות מקוונות בזמן אמת בגיל הרך

נייר עמדה של מערך ההדרכה - אגף החינוך, התנועה הקיבוצית

בחודש נובמבר 2024, אישרה הכנסת את הצעת החוק המאפשרת התקנת מצלמות מקוונות בזמן אמת כתיקון לחוק 'התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום'. עד לאישור החוק, המצלמות בגני הילדים פעלו במעגל סגור, והגישה לחומרי הצילום הייתה מוגבלת למשטרה או לפיקוח משרד החינוך, ורק במקרה של תלונה. החוק החדש מתיר לראשונה התקנת מצלמות אונליין בגני ילדים עד גיל שלוש, ומאפשר לבעלי המעונות לבחור בין מצלמות במעגל סגור למצלמות מקוונות בזמן אמת (און ליין). במידה והוחלט על התקנת מצלמות לצפייה בזמן אמת, קיימים שלושה מסלולי צפייה בצילומים לבחירה:

- צפייה מקוונת בזמן אמת של ההורים בלבד.
- צפייה ע"י נציגות הורים בשטח המעון עד אחת לשבוע.
- צפייה מרחוק להורי הגן, פעם בחודש למשך 48 שעות.

התקנת מצלמות און ליין במסגרות הגיל הרך מעלה שאלות מהותיות לגבי השפעתן על כלל המעורבים במערכת החינוכית. מחד, המצלמות מותקנות על מנת לתת שקיפות ותחושת בטחון, אך מאידך הן מעוררות דילמות חינוכיות ומקצועיות משמעותיות.

אנו מבינות את חששות ההורים ואת הצורך בתחושת ביטחון, אך מאמינות כי הפתרון טמון בהעמקת השיח בין הצוות להורים, בחיזוק הליווי המקצועי, ובבניית מנגנוני שקיפות ושיתוף המותאמים לרוח הקהילה הקיבוצית. אנו קוראות למנהלות המערכות, לקיים שיח עם ההורים ולנסות להשתמש בדרכים חלופיות על מנת לשפר את תחושת הביטחון תוך שמירה על זכויות הפרט ויצירת סביבה חינוכית אמפתית ומכילה, הכוללת שיח בונה ורציף שיחזק את האמון ההדדי ושיתוף הפעולה בין המבוגרים המשמעותיים בחיי הילדים. מערכת מנוהלת מקצועית, בה יש מנהלת נוכחת ופעילה, יחד עם הדרכה חינוכית מקצועית במקביל להכשרה מקצועית לצוותים, ועם תנאי עבודה מצמצמי שחיקה - תקינה מורחבת, עבודה בקבוצות - כל אלו יצמצמו את פוטנציאל הפגיעה בילדים ויבנו אמון בין ההורים לצוות. אנו מאמינות כי רק באמצעות העמקת הידאולוג הקהילתית והמקצועי נוכל לשמור על איכות החינוך הייחודית למסגרות החינוך הקיבוציות. סטנדרטים של תקשורת מיטבית עם ההורים, דורשת משאבי רגישות וזמן של

עמדת מערך ההדרכה של התנועה הקיבוצית בנושא מצלמות און ליין בחינוך לגיל הרך הקיבוצי:

לאחר בחינה מעמיקה של הנושא ובהתבסס על עדויות מחקריות, אנו מזהות את הכנסת המצלמות און ליין כגורם שעלול להוות סיכון משמעותי במערכות החינוך הקהילתיות שלנו. אם לא נשכיל לתווך ולנהל בצורה שתיקח את הסיכונים בחשבון, הפעלה של מצלמות שכאלה עלולה להוביל לירידה באיכות החינוך והטיפול בילדים, לפגיעה באקלים החינוכי, ולערעור מערכות היחסים העדינות בין כל השותפים במרחב החינוכי.

מחקרים מראים כי מצלמות במעגל סגור עלולות להגביר גורמי עקה בקרב כל באי הגן. הן פוגעות בפרטיותם של הילדים ועלולות להשפיע על התפתחותם הפסיכולוגית, במיוחד בהקשר של חשיפת רגעים אינטימיים ורגשיים. בנוסף, הצוות החינוכי, העובד תחת מעקב מתמיד, עלול לחוות תחושות של דחק וחוסר אמון, הפוגעת ביכולתו לפעול באופן מיטבי. (Jong-hoon, 2017, Roony, 2010)

השפעות של מצלמות מקוונות בזמן אמת בגיל הרך... המשך..

התנועה
הקיבוצית

הצדדים. גם כאשר מדובר בסוגיות של אקלים חינוכי, כבוד לילדים, והבנת צורכיהם, הפתרון טמון בהדרכה מקצועית לצוות ובבניית דיאלוג משמעותי עם ההורים, המבוסס על הקשבה ומתן מענה הולם - דברים שמצלמות און-ליין אינן יכולות להחליף.

השפעת המצלמות על הצוות:

נוכחות מתמדת של מצלמות יוצרת מציאות מאתגרת עבור הצוות, שבה כל פעולה, החלטה והתנהלות נתונות למבט בוחר של הורים והנהלה. חוויה של פיקוח תמידי מערערת את הביטחון המקצועי של הצוות ומשדרת חוסר אמון ביכולותיו המקצועיות. דבר זה מוביל לתחושה כי הצוות במעמד של "חשוד" שיש לעקוב אחר פעולותיו. מעבר לפגיעה בדימוי המקצועי, המצלמות חודרות למרחב האישי של נשות הצוות, כאשר גם רגעים אישיים ופרטיים מתועדים ונצפים, מה שעלול להוביל לתחושת אי-נוחות מצטברת, ולפגוע בתחושת המוגנות הבסיסית במרחב העבודה. חמור מכך, הפיקוח המתמיד עלול להשפיע על האוטונומיה המקצועית של הצוות. נשות החינוך עלולות למצוא את עצמן נמנעות מלנקוט בפעולות חינוכיות נחוצות מחשש לביקורת או שיפוט שגוי של פעולותיהן. התוצאה היא צמצום משמעותי של מרחב הפעולה החינוכי והיצירתי, ועיסוק בנראות ובפיקוח במקום התמקדות בטובת הילדים והאווירה בגן. השפעות אלו מעלות שאלות אתיות משמעותיות לגבי האזיון הראוי בין פיקוח לגיטימי לבין שמירה על כבודם ופרטיותם של אנשי החינוך, ומחדדות את הצורך בהגדרת גבולות ברורים, שיאפשרו לצוות לפעול באופן מקצועי ואותנטי.

השפעת המצלמות על מנהלת החינוך:

התקנת מצלמות און-ליין במעונות ובגני הילדים בקיבוצים מייצגת אתגר ייחודי למרקם החיים הקהילתי בקיבוץ. אחת המשימות הקבועות של מנהלת מערכת חינוך היא בניית אמון הדדי ותחושת שותפות בין ההורים, הצוות החינוכי והקהילה כולה. כניסת המצלמות משקפת מעבר לדפוסי פיקוח אחרים מאלה שהכרנו עד כה. מנהלות החינוך בקיבוצים מוצאות את עצמן בסיטואציה מורכבת, בה עליהן לשמר את רוח החינוך הקיבוצי המשותף והאינטימי, תוך התמודדות עם משבר אמון הולך וגובר, ודרישות להציב את הצוות חשוף, עם כל צעד וכל טעות אנושית ואפשרית. האתגר מתעצם כאשר מדובר בקהילה קטנה שבה כולם מכירים את כולם. הצוות החינוכי לעתים קרובות מורכב מנשים שהן עצמן חברות קיבוץ, וההורים הם שכנים ושותפים לחיי הקהילה. המנהלות נדרשות כעת לאזן בין הרצון לשמר את האמון הבין-אישי והקהילתי, לבין הצורך להתאים את מערכת החינוך הקיבוצית לסטנדרטים עדכניים של פיקוח ובקרה, תוך שמירה על ערכי השיתוף והערבות ההדדית שהם מאבני היסוד של החינוך הקיבוצי.

הצוות החינוכי, ואינם מובנים מאליהם. על המערכת לקחת את האחריות על טיב הקשר עם ההורים, לעזור להם להרגיש בטוחים, כך שיבינו את מחיר הצבת מצלמות און ליין, ויבחרו גם הם בדרכים אחרות של השקעה ביחסים, ובתקשורת השקופה והבטוחה. במקומות שבהם הוחלט להציב מצלמות, יש לשמור על איזון בין הצורך בשמירה על הביטחון לבין שמירה על זכויות הפרט של הילדים והצוות, להגדיר מטרות ברורות ולהבטיח שקיפות ושיתוף פעולה עם ההורים.

על פי הבנתנו, אלו הם המעגלים שיושפעו בצורה המשמעותית ביותר מהתקנת מצלמות און ליין בגיל הרך:

השפעת המצלמות על הילדים:

השפעת מצלמות און ליין בגיל הרך על הילדים היא נושא בעל השלכות רחבות ומורכבות, המעלה סוגיות משמעותיות הנוגעות להתפתחות הרגשית, החברתית והפסיכולוגית של הילדים. הזכות הבסיסית לפרטיות, שהיא חיונית גם בגיל הרך, נפגעת כאשר רגעים אינטימיים של התמודדות עם קשיים, כמו התקפי זעם או קשיי פרידה, הופכים לנחלת הכלל. מחקרים מראים כי חשיפה מתמדת למעקב עלולה לפגוע בהתפתחות של הילדים ובתחושת הביטחון שלהם במרחב החינוכי. Rooney במחקרו משנת 2010 מדגיש כי נוכחות מתמדת של אמצעי מעקב מונעת מהילדים הזדמנויות חיוניות לפתח אמון בסביבתם ובמבוגרים המטפלים בהם. התייעוד המתמיד של התנהגויות ספונטניות ורגעים מאתגרים עלול ליצור לחץ פסיכולוגי מתמשך, במיוחד כאשר תכנים אלו מופצים ברשתות החברתיות, בעוד שהילדים זקוקים דווקא לאמון ולשיתופי פעולה בין הוריהם לבין צוות הגן. המאבק שעלול להתפתח על סמך צילומים, יגביר את תחושת הקיטוב בין ההורים לצוות ולא יתרום לקידום שיתוף פעולה. הממצאים הראשוניים במחקרים מעוררים חשש משמעותי לגבי ההשפעות השליליות של מעקב מתמיד על ההתפתחות הבריאה והמאוזנת של ילדי הגן, דבר המצריך מחקר נוסף לבחינת השלכות ארוכות הטווח של תופעה זו.

השפעת המצלמות על ההורים:

מצלמות האון ליין מביאות מורכבות רבה להורי ילדי הגיל הרך. למרות שהמצלמות נועדו לספק ביטחון ושקיפות, בפועל הן עלולות ליצור מציאות מאתגרת עבור קהילת ההורים המגוונת. בעידן שבו התקשורת חושפת מקרי התעללות בגני ילדים, הדאגה ההורית מתעצמת, אך פתרון טכנולוגי של מעקב מתמיד אינו בהכרח המענה המיטבי. על ידי הצבת מצלמות און ליין, נחשפים אמנם, לעיני כל רק הצוות והילדים, חשוב לקחת בחשבון את המבוכה שעלולה להתעורר באותם הורים שילדם נחשף לעיני אחרים "שלא בתפארתו", אלא בהתנהגות לא נעימה, או בכעס רב, או במריבה כזו או אחרת עם ילד אחר. ההורים, הצופים בקטעים מבודדים מיום הפעילות, עלולים לפרש באופן שגוי סיטואציות מורכבות, כמו אירועי נשיכה או קונפליקטים בין ילדים, ותגובותיהם עשויות לנוע על פני קשת רחבה - מהבנה ואמפתיה ועד כעס ותוקפנות כלפי ילדים אחרים, הוריהם או הצוות החינוכי. יתרה מכך, הצפייה החלקית (שהרי לא ניתן לצפות בתשע שעות רצופות של פעילות) עלולה ליצור תמונה מעוותת של המציאות בגן. אנו סבורות כי האתגר בבניית האמון בין ההורים לצוות החינוכי אינו מושג באמצעות מצלמות, אלא באמצעות שיח פתוח ומשתף בין

פעולות לקראת שנה"ל הבאה:

כיוון שההורים נרשמו למעון ללא מצלמות און ליין בשנה"ל תשפ"ה, אין הכרח לשינוי מידי השנה. יחד עם זאת, יש חשיבות להתייחסות לחוק, ולניהול שיח חינוכי, ולקבלת החלטה אם מקבלים את המלצת החוק או לא. יש לארגן את האינפורמציה הידועה לנו, להרגיע את הצוותים ולהיערך לאפשרויות השונות הנגזרות ממעבר החוק.

התעוררות של הורי המערכת כבר בשנה זו, חשוב לאפשר פגישה שבה יתקיים הסבר על החוק ושיח פתוח להעלאת רגשות וחששות ולעבודה על אמון ושקיפות. יש להקשיב לקולות ההורים הזקוקים לתחושת ביטחון ואמון במערכת, ולבחון מהם הצעדים הנדרשים לנקיטה על ידי המערכת, ליצירת האמון והביטחון הדרושים, על מנת שיוכלו לוותר על המצלמות.

לכל שאלה והתייעצות, מוזמנות לפנות אל נעה ואל מדריכות מערך ההדרכה של התנועה הקיבוצית.

לצפייה לחץ כאן

חוק התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום:

לצפייה לחץ כאן

התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום. לחינוך בגיל הרך (2024) אורנים, המכון הישראלי לחינוך בגיל הרך

לצפייה לחץ כאן

Jong-hoon, K. (2017). A Critical Understanding of Mandatory Installation and Operation of CCTV in Child-care Centers: Focusing on Foucault's Panopticon Concept. Journal of Educational Thought, vol. 31 No.4. pp 47-64

לצפייה לחץ כאן

Roony, T. (2010). Trusting Children: how do Surveillance Technologies Alter a Child's Experience of Trust, Risk and Responsibility? Surveillance, Children and childhood, 32 Vol.7 3/4, pp. 344-355

אנו מציעות סדר פעולות של שיתוף, יידוע והבהרת עמדות עם שותפי המערכת:

1. שיחה של הנהלת החינוך והנהלת הקהילה:

שיחה ראשונה, בה יסבר החוק, והשלכות יישומו. הנהלות הקיבוץ יחליטו מהי מדיניות הקיבוץ כלפי החוק, תוך נימוק ההחלטה באופן ספציפי לגבי המערכת המדוברת.

2. שיחה עם כלל הצוותים:

מומלץ שיו"ר החינוך ישתתף בשיחה זו כשותף המערכת, מצד אחד וכמייצג הקהילה מצד שני. מטרת השיחה כאן היא משולשת: לשמוע את קולות הצוותים ולתמוך במנהלת, להביא את המדיניות עליה החליטה מנהלת החינוך והקהילה, ולקבל מן הצוותים את המשוב שלהם להחלטה. בשיחה יש להסביר את החוק ומשמעותיו, לאפשר לצוותים להביע את חששותיהם ומחשבותיהם, לסייע לצוותים לראות את נקודת המבט של הקהילה בקבלת ההחלטה.

אם התקבלה בקהילה החלטה על הפעלת מצלמות און ליין והצוות מתנגד לכך, ניתן להציע לצוות ביחד עם המנהלת, לבנות תכנית חלופית שתבנה את יחסי האמון והשקיפות הרצויים כל כך במערכת, ולהביאה בפני המנהלת והנהלת הקהילה. תכנית שכזו כדאי להכין גם אם התקבלה החלטה של אי הפעלת מצלמות און ליין.

חשוב להבהיר את לוח הזמנים - השנה ההורים נרשמו למערכת ללא מצלמות און ליין וכך יישאר. לקראת השנה הבאה, יש לנהל את השיח בין השותפים השונים של המערכת, ולקבל החלטה מושכלת בהסכמה כמה שיותר רחבה.

3. שיחה חוזרת עם ועדת חינוך והנהלת הקהילה:

חשוב ששיחה זו תיערך בהמשך ישיר לשיחה עם הצוותים. מומלץ שמדריכת המערכת תתלווה לשיחה זו. בשיחה יש להביא את קולות שעלו מהצוותים, להציג את עמדתם, ואת התכנית שנבנתה (אם נבנתה) על ידם לעקוף את הפעלת המצלמות או לפעול איתן.

4. הוצאת מכתב להורים, וקיום שיחת הורים:

המכתב שיצא להורים, יסביר ויציג את החוק, ואת עמדת המערכת והקהילה. יתאר את תהליך קבלת ההחלטות והדעות שהושמעו. חשוב לא לוותר ולזמן שיחת הורים, ובה לאפשר להורים להשמיע את קולם, תוך הבטחה לקחת את דבריהם בחשבון בעת יישום ההחלטה שהתקבלה (אין זה אומר לשנות את ההחלטה). בעת הרישום לגנים, חשוב לקיים עם ההורים הנרשמים שיח בונה אמון סביב נושא המצלמות. במידה וישנה